

APIS-Z(R)- Nowa wersja polskiej baterii testów do badania inteligencji

Emilia Wrocławska-Warchała i Radosław Wujcik

.Kończy się praca nad podręcznikiem do nowej wersji dobrze znanej diagnostom rodzimej baterii do badania inteligencji – APIS-Z(R).

Baterie APIS są wielowymiarowymi narzędziami służącymi do diagnozy inteligencji ogólnej, odwołującymi się do hierarchicznych teorii inteligencji (por. Vernon, 1965; Carroll, 1993). Wg tej koncepcji istnieje pewna ogólna i ukryta zdolność intelektualna stanowiąca podstawę bardziej konkretnych typów zdolności. Kolejnym ważnym założeniem teoretycznym leżącym u podstaw tych baterii jest to, że pomiar odnosi się do poziomu inteligencji skryzalizowanej (Cattell, 1971). Inteligencja skryzalizowana określona została jako zdolność umysłowa uwarunkowana doświadczeniem jednostki i wykorzystywana przy rozwiązywaniu problemów specyficznych treściowo. Oznacza to, że wynik badania informuje o rzeczywistym poziomie wykorzystywanego potencjału intelektualnego i efektywności radzenia sobie z problemami w badanych sferach. APIS są bateriami wielowymiarowymi co oznacza, że pomiar obejmuje różne typy zdolności, tj.: abstrakcyjno-logiczne, werbalne, wzrokowo-przestrzenne i społeczne, każdy z nich reprezentowany jest przez dwa testy. Podobnie jak wszystkie klasyczne testy zdolności, APIS mierzy sprawność myślenia konwergencyjnego, czego konsekwencją jest tylko jedno poprawne rozwiązanie każdego z zadań. Pomimo, że maksymalny czas wykonania poszczególnych testów wchodzące w skład baterii APIS jest ograniczony, zakłada się, że są one raczej testami „mocy” niż testami „szybkości”. Oznacza to, że o zróżnicowaniu wyników decyduje głównie to, czy osoba badana ma potencjał by wykonać poprawnie dane zadanie, a nie jej tempo pracy.

Bateria APIS opracowana została w dwóch wersjach: **APIS-P (przeznaczony dla dzieci)** i **APIS-Z, w którym treść i trudność zadań zostały dostosowane do pomiaru inteligencji u młodzieży i osób dorosłych**. Obie wersje baterii APIS składały się z ośmiu testów: **Zachowania, Kwadraty, Synonimy, Klasyfikacja, Przekształcenia Liczb, Nowe Słowa, Klocki, Historijki**.

APIS-Z został po raz pierwszy wydany w 1995 roku; autorkami baterii były Anna Ciechanowicz, Aleksandra Jaworowska, Anna Matczak i Teresa Szustrowa. Od 2002 roku były dostępne normy dla osób dorosłych z wykształceniem średnim i wyższym, miały one jednak charakter incydentalny. Różne elementy w materiale testowym wymagały też odświeżenia i aktualizacji. Nad procedurą modyfikacji i aktualizacji zadań testowych oraz badaniami normalizacyjnymi czuwali Emilia Wrocławska-Warchała i Radosław Wujcik. APIS-Z(R) jest zrewidowaną wersją baterii dla osób dorosłych.

ZMIANY W MATERIALE TESTOWYM

W porównaniu z pierwszym wydaniem w APIS-Z(R) wprowadzono szereg zmian, których celem było wyeliminowanie pewnych niedoskonałości narzędzia i dostosowanie treści zadań do zmieniających się uwarunkowań społeczno-kulturowych.

Zmiany w materiale testowym wprowadzono kierując się wynikami kilku pilotaży na wersji pierwotnej i wersjach próbnych, w szczególności wskaźnikami mocy dyskryminacyjnej i trudności dla poszczególnych pozycji testowych.

Pewne zmiany wprowadzono w przypadku testów mierzących zdolności werbalne, co było istotne ze względu na zmiany zachodzące w języku i kulturze w ostatnich dekadach. Zrezygnowano z kilku zadań wykorzystujących słowa wychodzące z powszechnego użycia, które, jak wykazały badania pierwotną wersją testu, dla młodszych badanych w wieku studenckim były zbyt trudne. W zamian wprowadzono zadania, które mogą mieć podobny stopień trudności dla różnych grup wiekowych. Również z powodu zmian kulturowych zmodyfikowano niektóre zadania z testu **Klasyfikacja**. W przypadku testów mierzących zdolności społeczne, w słownym teście **Zachowania** wprowadzono tylko drobne zmiany sformułowań, sprzyjające lepszemu rozumieniu pozycji i odpowiadające współczesnej wrażliwości społecznej i językowej.

Testy i Książki
Pracownia Testów PTP

APIS-Z(R)- Nowa wersja polskiej baterii testów do badania inteligencji

Emilia Wrocławska-Warchała i Radosław Wujcik

Test **Historyjki**, złożony z obrazków przedstawiających różne sytuacje społeczne, które badany ma ułożyć w odpowiedniej kolejności, zyskał nową formę. Został przerysowany w taki sposób, by poszczególne obrazki były jak najbardziej czytelne i zawierały mało szczegółów; ułatwia to zadanie percepcyjne i pozwala skupić się na zadaniu angażującym zdolności społeczne.

NORMY dla dorosłych

APIS-Z(R) ma normy dla dorosłych o wykształceniu średnim i wyższym, opracowane na próbie kwotowej, dobranej na podstawie danych GUS dla osób w wieku od 20 do 67 lat. Są dostępne normy łączone dla wszystkich grup wieku oraz z podziałem na grupy wiekowe: 20-30, 30-40, 40-50, 50-60 i powyżej 60 lat. Normy zostały opracowane zgodnie z procedurą tzw. „continuous norming”, czyli na podstawie wartości estymowanych dla każdej z grup wiekowych. Procedura ta wykorzystuje dane na temat związku wieku z poziomem poszczególnych zdolności. Dzięki jej zastosowaniu normy dla poszczególnych poziomów wieku są w mniejszym stopniu obciążone wynikami nietypowymi.

NORMY dla uczniów szkoły średniej

Normy dla uczniów zostały również opracowane na próbie kwotowej, odzwierciedlającej populację uczniów ostatniej klasy liceum i przedostatniej klasy technikum; przy doborze próby uwzględniano wielkość miejscowości, w której mieści się szkoła, typ szkoły i poziom nauczania na podstawie rankingu „Perspektyw”.

WERSJA ELEKTRONICZNA

W ramach opracowywania norm porównano wersję papierową i elektroniczną testu, by sprawdzić, czy jest konieczne przygotowywanie odrębnych norm. Okazało się, że wersje te są w pełni równoważne; między wynikami nie było istotnych różnic. Możliwe jest zatem stosowanie norm opracowanych na wersji papierowej do wersji elektronicznej. APIS-Z(R) będzie udostępniony również na platformie Epsilon; możliwe będzie zarówno przeprowadzenie badania, jak i obliczenie wyników. Ze względu na limity czasu dla poszczególnych testów, stosowanie wersji elektronicznej jest wygodne dla diagnosty; czas odliczany jest automatycznie i test kończy się w przewidzianym momencie.

ZASTOSOWANIA

Przy okazji przeprowadzono również badania, które miały na celu wykazanie trafności narzędzia w kontekście różnych zastosowań. Analizy przeprowadzone na wynikach uczniów wykazały, że APIS-Z(R) pozwala na przewidywanie sukcesów i niepowodzeń w nauce, co może mieć znaczenie w kontekście wyboru kierunku studiów. W przypadku osób dorosłych wykazano, że na podstawie profilu wyników APIS-Z(R) można stosunkowo dobrze przewidywać predyspozycje do wykonywania zawodów wymagających określonego rodzaju zdolności, co z kolei ma znaczenie w doradztwie zawodowym i selekcji zawodowej.

W przypadku osób dorosłych wykazano, że na podstawie profilu wyników APIS-Z(R) można stosunkowo dobrze przewidywać predyspozycje do wykonywania zawodów wymagających określonego rodzaju zdolności, co z kolei ma znaczenie w doradztwie zawodowym i selekcji zawodowej.